

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
/Остапець Ю.О./
« 28. » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ТА ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Політична ідеологія та політична психологія**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми «**Політологія**».

Розробник: Буркало В. В., доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *політології і державного управління*

протокол № 10 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 08 від «27» червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма Навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2-ий	2-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 4,5 аудиторних – 58 самостійної роботи студента – 62	4 - ий	4-ий
	Лекції:	
	34	12
	Практичні (семінарські):	
	24	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	62	104

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політична ідеологія та політична психологія» є надати студентам основи теоретичних знань політико-ідеологічної та політико-психологічної науки та усвідомлення студентами ролі провідних ідейно – політичних доктрин сучасності у функціонуванні й модернізації сучасних суспільств інформаційної доби за глобальної кризи і пошуків інтегрального ідейно-політичного світогляду, розуміння психологічних особливостей трансформаційних політичних процесів, закономірностей, механізмів, умов та чинників прояву політики як соціально-психологічного феномену, а також набуття умінь та навичок ефективного використання методів, засобів, розроблених в ідеології та психології політичного управління для забезпечення успішного розв’язання управлінських завдань і проблем.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- 1) загальних компетентностей:
 - знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-1);
 - здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-3);
 - здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України (ЗК-6);
 - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-7).
- 2) Спеціальних компетентностей:
 - здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК-1);
 - здатність застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки (СК-2);
 - здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (СК-3);
 - здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК-5);
 - здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-6);
 - здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності (СК-7);
 - здатність презентувати результати теоретичних і практичних прикладних досліджень для фахівців і нефаківців (СК-9).

Крім того, вивчення вказаної нормативної навчальної дисципліни дозволить здобувачу вищої освіти у подальшому орієнтуватися в проблематиці основних тенденцій розвитку політико-ідеологічних доктрин, ідеалів, цінностей, переконань, програмних засад сучасних політичних акторів, оцінювати їх залежність від усвідомлюваних і неусвідомлюваних почуттів, емоцій, настанов, мотивів, типів політичної ментальності, міри політико-психологічної зрілості, впливу ідейно-психологічних чинників на міжособистісні, міжгрупові та відносини між політичним лідером і його прихильниками, на прийняття політичних рішень, на політичний режим, права і свободи громадян, функціонування громадської думки, використовувати

отримані знання при вирішенні професійних завдань, зокрема з попередження деструктивного характеру конфліктів, налагодження ефективної комунікації; уміти давати психологічну аналітичну оцінку діяльності політичних суб'єктів; готувати повідомлення, виступи, аналітичні довідки, наукові статті на вказану проблематику; виявляти здатність до самостереження, саморозвитку, вчасно помічати і визнавати власні неадекватні прояви свідомості та характеру, володіти техніками звільнення від них, убезпечуючи себе від професійних деформацій, мати настанову на навчання впродовж всього життя та вміти сприяти розкриттю демократичного громадянського потенціалу українських громадян в їх залученні до вирішення місцевих, регіональних, загальноукраїнських та планетарних проблем через ненасильницькі ідейно-політичні практики солідарної співпраці.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політична ідеологія та політична психологія» є опанування таких освітніх компонент (ОК) освітньо-професійної програми (ОПП):

- ОК 03 Історія та культура України
- ОК 05 Історія зарубіжних політичних систем
- ОК 06 Історія політичної думки
- ОК 07 Сучасна зарубіжна політологія
- ОК 08 Політична географія і політика
- ОК 09 Вступ до спеціальності

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політична ідеологія та політична психологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності;	ПРН-1
вміти критично мислити у сфері професійної діяльності;	ПРН-3
розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення;	ПРН-7
уміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки;	ПРН-8
вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;	ПРН-10
вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;	ПРН-12
вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;	ПРН-13
застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності;	ПРН-14
знати теоретичні, методологічні і практичні аспекти здійснення аналізу соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах;	ПРН-17
Вміти визначати національні пріоритети та інтереси України з урахуванням безпекової складової в умовах викликів, ризиків та загроз, зокрема зовнішніх.	ПРН-19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Політична ідеологія та політична психологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
знати предмет, методику та зміст основних категорій курсу з політичної ідеології та політичної психології, зокрема вміти класифікувати ідеологічні і психологічні складові політичної діяльності, характеризувати їх структурно-функціональні взаємозв'язки, вимоги етичного кодексу психолога демократичного суспільства до ідейно-психологічних відносин в політиці й взаємодії в соціумі, ідейно-психологічний характер правових засад політичної професійної діяльності;	ПРН-1
використовувати знання психологічних та ідеологічних закономірностей для аналізу конкретних політичних ситуацій, суперечностей та конфліктів локального, загальнодержавного чи міжнародного рівня, розрізняти і критично оцінювати їх ідейні засади, соціально-групову природу свідомості, маніпулятивні прийоми, техніки пропаганди і політичного впливу на свідоме і несвідоме громадян, особливо під час виборчих кампаній та в умовах гібридної війни, дезінформації, цинічної брехні та пропаганди, зокрема Російської [нібито] Федерації, залучати евристичний потенціал психоаналітичного підходу до розуміння політичних процесів, ролі архетипів в політичному житті, давати аргументовану критику в політичних дискусіях з активацією потенціалу демократичного стилю мислення і поведінки, відстоювання прав і свобод людини й громадянина, давати критичну оцінку ідеологічним чинникам політики в сучасних авторитарних суспільствах, насамперед пострадянського простору через призму різних підходів до розуміння ідеології та її взаємозв'язку з політикою, культурою, соціальною стратифікацією;	ПРН-3
знати історію, закономірності та етапи розвитку класичних, некласичних та посткласичних політичних ідеологій, позитивістських та антипозитивістських напрямків в політичній психології, гуманістично-аксіологічні засади дисципліни, її здобутки, вузлові проблеми та точки зростання;	ПРН-7
розпізнавати ідеологічну приналежність та політико – ідейні особливості провідних політичних партій України, володіти базовими категоріями та поняттями політичної ідеології і психології як інструментами розв'язання дослідницьких завдань аналітичних розвідок, прикладних розробок, зокрема розробки ідейно-політичних програм сталого розвитку місцевого, регіонального, загальноукраїнського рівня, настанов на мир, співробітництво, соціальну злагоду і врахування соціальних інтересів різних суспільних груп, згуртування колективу і суспільства, формування сприятливого групового соціально-психологічного клімату, та в якості засобів професійної комунікації й публічного дискурсу, самостереження, самокорекції, творчого професійного зростання і звершень;	ПРН-8
характеризувати підходи до розуміння політичної ідеології та політичної психології, основні засадничі принципи й цінності провідних політичних ідеологій сучасності, особливості становлення та розвитку, їх структурні компоненти, рівні, місце і роль в структурі суспільної свідомості, типи взаємодії, вплив на організацію суспільного життя та динаміку його розвитку, описувати механізми трансформації лібідо в явища культури та політики, впливу раціональних та неусвідомлюваних компонентів психіки на політичні явища та процеси у суспільстві, типи політичного лідерства, психологічні закономірності функціонування малих та великих груп в політиці, масових політичних рухів, пояснювати взаємозв'язок соціальних,	ПРН-10

<p>економічних, психологічних, політичних та ідейно-світоглядних чинників суспільно-політичного розвитку, психологічні причини, що обумовлюють знеособлення індивідуальності і обумовлюють психологію елітаризму, олігархії, фанатизму, екстремізму, радикалізму політичного мислення і поведінки, сприяють формуванню юрби, масового суспільства, диктатури, імперських міфологем й психокомплексів та їх дуальних дзеркальних проєкцій, паніки, політичної корупції і заходи подолання знеособлення, формування громадянських настанов і навичок демократичної участі, суспільного служіння, оцінювати психологічну мотивацію, типи політичного лідерства, типи відносин влада-опозиція, психологічні особливості індивідуальних та групових рішень в умовах змін, міру володіння психологічними прийомами подолання опору політичним нововведенням та усунення психологічних бар'єрів, рівень ідейно-психологічної зрілості суб'єктів політики у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;</p>	
<p>аналізувати взаємодію політичних доктрин, ідеалів, цінностей, гасел, лозунгів, міфів, утопій, програм, психологічних переконань, відчуттів, почуттів, переживань, мотивів, настанов, мислення, поведінкових патернів політичних акторів та інститутів держави за різних режимів, політичних систем, форм урядування та в процесі зміни влади опозицією, ідейно-психологічні особливості взаємодії влади і опозиції, комунікації влади з громадянським суспільством, політико-психологічну специфіку поведінки суб'єктів політики в кризових ситуаціях, трансформації чи соціально-політичної стабільності, зокрема в міжнаціональних та міжконфесійних відносинах;</p>	ПРН-12
<p>аналізувати ідейно-психологічну природу процесів авторитаризму, лібералізації, демократизації, відкочування до авторитаризму за неуспішної інституційної демократичної трансформації в умовах нерозвиненості інститутів громадянського суспільства, політичного абсентеїзму за високої корпоративної активності місцевих еліт чи солідарних практиках публічної політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні в умовах глобалізації та діджилітизації, пандемії, духовного оновлення;</p>	ПРН-13
<p>застосовувати теорії та методи політичної ідеології та психології для налагодження ефективної політичної комунікації між політичними силами різного ідейно-політичного спрямування, між владою і громадськими організаціями та громадськими активістами, проводити психологічний аналіз політичного впливу на масову свідомість та масову поведінку, здійснювати соціально-психологічну експертизу пропагандистських та PR-акцій, розробляти рекомендації щодо організації неманіпулятивних пропагандистських та PR-акцій, формування іміджу різних політичних партій, рухів, лідерів, громадських та інших організацій з дотриманням вимог етичного кодексу психолога в його використанні власних політико-психологічних знань в професійній та повсякденній життєдіяльності, пропонувати рекомендації ідейно-світоглядної та психологічної профілактики та усунення політико-управлінської корупції у професійній діяльності;</p>	ПРН-14
<p>виявляти на ранніх стадіях конфліктогенні аспекти дезорганізації соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах, аналізувати та ідентифікувати політико-ідеологічні й психологічні особливості конфлікту учасників політичного процесу, форми й типи поведінки людини в конфліктній ситуації на соціальному, міжособистісному та особистісно-психологічному рівнях та опанувати принципи й методи профілактики і подолання конфліктів, окреслювати шляхи оптимізації управлінських</p>	ПРН-17

<p>підходів до латентної та актуалізованої конфліктності в поліетнічних регіонах, сприяти психологічній гармонізації та ідейно-політичному консенсусу, злагоді та ефективній солідарній співтворчості й взаємовигідному співробітництву задля спільного блага взаємопов'язаного планетарного розвитку через розотожнення і подолання індивідуального, групового та соціетального его, вияву любові як сили, що долає прірву ворожнечі та агресії мудрістю зцілення і внутрішнього перетворення опонентів, шаноби до життя у всіх його проявах, руху до всеєдності і братерства в свободі;</p>	
<p>утверджувати толерантне співіснування ненасильницьких політичних ідеологій та світоглядних настанов, що визнають базові демократичні права і свободи людини, соціальний діалог, гендерну рівність, національну індивідуальність і рівноправність, визначати потреби матеріального, психологічного добробуту і ментальної рівноваги миролюбного (софійного) розуму та становлення постнекласичного інтегрального світогляду (Філософії, (Ідеології), Науки Єдиного Життя) поза боротьби політичних ідеологій як національні пріоритети та інтереси України щодо подолання олігархії, елітарності, групового егоїзму, монополізму, корупції, соціальних, економічних диспропорцій і бідності, конфліктності як зовнішніх проявів деструктивності психічного (нецілісності індивідуальної і колективної душі соціуму через домінування індивідуального та групового его (тіні), що протистоїть христосвідомості, Вищому Я суб'єктів) і світоглядної вузькості існуючих політичних ідеологій за інформаційної доби, духовного планетарного оновлення та глобалізаційних викликів з урахуванням безпекової складової ризиків, загроз, зокрема зовнішніх.</p>	<p>ПРН-19</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- іспит;
- письмове тестування;
- складання логіко-структурних схем;
- аналітичне есе;
- аналітичний реферат;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, письмове тестування з теми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
4 +6	6 +4	8 +5	3 +1	3	6 +4		

T1, T2... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота									Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
6	3	8+4	+4	6	+4	+4	+4	7		

T7, T8... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30	6	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	4		
складання логіко-структурних схем;	1	6		
Есе	1	10		
Реферат (аналітичне завдання) або презентація, колоквиум			1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше запитання покликане оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 10 балів.

Друге запитання має на меті оцінити розуміння основних психологічних закономірностей управлінської діяльності в їх взаємозв'язку з індивідуальними та груповими психологічними характеристиками суб'єктів управлінської взаємодії. Залежно від

послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, друге запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 15 балів.

Третє питання модульної контрольної роботи має прикладний, творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 25 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «*Положення про порядок та методичку проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті*» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку « добре » (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		Диференційована	недиференційована
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ ТА ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ФУНКЦІЇ. КЛАСИЧНІ, НЕКЛАСИЧНІ, ПОСТНЕКЛАСИЧНІ ПОЛІТИЧНІ ІДЕОЛОГІЇ ТА ЇХ ПСИХОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ

ТЕМА 1. Предмет, методологічні принципи, науковий статус політичної ідеології та політичної психології

Поняття «політична ідеологія». Ідеологія і політика як регулятори відносин між людьми. Місце політичної ідеології в структурі суспільної свідомості та її функціональні зв'язки з соціально-психологічним, емпірико-буденним та науково-теоретичним рівнями. Становлення політичної психології як науки та навчальної дисципліни. Актуальність психологічного зрізу знань політичних явищ та процесів. Міждисциплінарний характер політичної ідеології та політичної психології, її специфіка, основні принципи. Психологічний та ідеологічний рівні знань та свідомість.

Типи політичних ідеологій, їх класифікація та історична генеза і розвиток. Структурні рівні ідеології (теоретико-концептуальний, програмно-політичний, актуалізований). Підходи до розуміння політичної ідеології (К.Маркс, К.Манхейм, Д.Белл, Л.Альтюссер, Р. Арон, М. Вебер, Т.Парсонс, О. Матц) та політичної психології (позитивізм: структурно-функціональний підхід, рольова теорія політики, біхевіоризм та антипозитивізм: «споживацька модель» Х. Хімелвайта, гуманістична психологія, психоаналіз). Структурні елементи ідеології (політичні ідеї, гіпотези, теорії, концепції, доктрини, цінності, ідеали, лозунги, гасла, міфи, стереотипи, програми).

Пізнавальний інтерес і типи соціально-політичних уявлень. Суть і особливості політичної ідеології та політичної психології. Основні поняття політичної ідеології та політичної психології як навчальної дисципліни. Суперечності політичної психології, раціональне й ірраціональне та його відображення в науці.

Структурний характер політичної ідеології та політичної психології, її функції (пізнавальна, прогностична, мотиваційна, адаптивна, виховна) та значення в системі політичної освіти.

Психологічні проблеми походження політики, культури та становлення політичної ідеології. Лібідіо як форма психічної енергії та її вплив на культуру та політику. Джерела лібідіо (суперечність між первісними інстинктами і пізнішими нашаруваннями досвіду, між інстинктивною природою дитини та вимогами батьків, суспільства, між духом та матерією) в інтерпретації К. Юнга. Психічна енергія та спрямування її надлишку в сферу культури. Символи, ритуали, відчуття мани та прилив лібідіо як механізм трансформації психічної енергії. Еволюція символів і племінна організація. Проблема відокремлення індивідуальної свідомості від групової як засіб індивідуалізації свідомості і появи та інституціоналізації влади. Психолого-феміністська інтерпретація появи влади. Індивідуалізація свідомості, психічна напруга та психічні травми. Влада і управління в первісному колективі. Сучасна цивілізація, культура й інстинктивна природа людської поведінки та проблема влади і законодавства з позицій аналітичної психології. Позитивна трансформація і лжекваліфікація психічної енергії як способи трансляції та використання лібідіо в енергетичному полі соціуму та їх вплив на ідейно-світоглядні системи та організаційні структури.

Епоха індустріалізму і потреба появи політичних ідеологій. Інституалізація ідеології. Суб'єкти ідеологічного процесу. Класова ідеологія та її критика марксизмом. Вади марксистського бачення природи та сутності ідеології. Дзеркальна природа ідеологічних установок в антагоністичному суспільстві. Еволюція групової самосвідомості і формування ідеології. Ідеологія як обмежений груповим корпоративізмом світогляд і світовідчуття. Револьюційна ідеологія. Політичні ідеали та політичні цінності. Взаємозалежність цінностей, ідеології, соціально-класової структури, економіки, психологічних характеристик груп, етики в єдиному полі політики. Критерії перетворення світоглядної системи в ідеологію.

Ідеологія і політична риторика. Проблема деідеологізації та реідеологізації в сучасному суспільстві. Ідеократія.

ТЕМА 2. Класичні ідеології (лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм)

Лібералізм: сутність, основні принципи. Витоки класичного лібералізму (вчення про суспільний договір та природні права людини). Еволюція лібералізму. Соціальний лібералізм. Сучасні теоретики лібералізму: М.Фрідман, Дж.Кейнс, Ф.Гаск, Ф.Фукуяма. Ф.Фукуяма про всесвітню ліберальну революцію в роботі «Кінець історії». Цінності лібералізму. Неолібералізм. Класифікація типів лібералізму. «Ліберальний маніфест» 1997 р.. Ліберальний інтернаціонал. Ліберальні ідеї в Україні. Сучасна ідеологія лібералізму в Україні. Критика лібералізму прихильниками інших ідеологічних спрямувань.

Становлення і розвиток консерватизму як ідейно-політичної течії. Основні ідеї, принципи та цінності консервативної ідеології. Неоконсерватизм (тетчеризм, рейганоміка). Сучасні напрямки консерватизму. Консерватизм в Україні (В.Липинський, С.Томашівський). Цінності консерватизму. Соціальна база консерватизму. Консерватизм як протидія революційному радикалізму. Переростання революційної ідеології в консервативну. Перспективи консерватизму в добу глобалізації. Консервативний інтернаціонал.

Комунізм. Соціалізм. Соціал-демократія. Становлення і розвиток ідеології комунізму. Економічна, соціальна та політична доктрина марксизму. Соціалістична революція, контрреволюція, політичний переворот. Диктатура пролетаріату як прояв диктатури партноменклатури. Розвиток марксизму на сучасному етапі. «Критичний напрям марксизму» (Ю.Габермас), марксистський структуралізм (Л.Альтюссер), аналітичний марксизм (А.Пшеворські), фрейдомарксизм (Е.Фромм, Г.Маркузе). Комуністичний інтернаціонал. Комуністична ідеологія в Україні. Радикальний соціал-більшовизм на пострадянському просторі. Соціальна база комуністичної ідеології в Україні. Історичні наслідки панування комуністичної ідеології. Перспективи комуністичної ідеології в світі.

Розкол в робітничому класі в 19 ст. Опортунізм – основа соціал-демократичної ідеології. Відмінність між марксизмом і соціал-демократією. Цінності, ідеали, принципи соціал-демократичної ідеології. Відмінності між комунізмом і соціал-демократичною ідеологією. Шведський соціалізм. Досвід соціал-демократії Німеччини, Франції, Великобританії. Соціал-демократія в Україні. Соціалістичний інтернаціонал. Вплив суспільних змін на еволюцію соціал-демократії.

ТЕМА 3. Політичні ідеології ХХ століття

Ідеологія націоналізму. Нація і націоналізм. Типологія націоналізму як ідейно-політичної течії. Національна ідея і національна самосвідомість. Патріотизм і національна ксенофобія. Національна держава і права національних меншин. Національна самобутність та міжнаціональне співробітництво й інтеграція. Міжнаціональне примирення і проблема становлення вселюдського братерства.

Ідеологія фашизму. Зародження фашизму як ідейно-політичної течії. Антигуманізм теорії і практики фашизму. Соціальна база фашистського руху. Психологічні та моральні причини підтримки фашизму. Італійський фашизм та німецький нацизм. Рашизм. Імперська природа рашизму. Російські імперські комплекси. Дефашизація – умова переходу до демократії від фашистських тоталітарних режимів. Неофашизм у сучасному світі. Ксенофобія і агресивність фашистської ідеології. Ідейна та інституційна протидія фашистській пропаганді. Неофашистські прояви вандалізму на пострадянському просторі. Звільнення людини від своєї власної внутрішньої агресії і розвиток в кожному почуття вселюдської любові – єдино надійний заслін проти фашизму та його різновидів.

Ідеологія фемінізму. Особливості формування феміністичних ідей як передумови становлення ідеології фемінізму. Етапи розвитку фемінізму. Суфражизм та його соціальні вимоги. Боротьба жінок за свої політичні права. Основні напрямки феміністичних ідейно-політичних течій (ліберальний, консервативний, ліворадикальний, соціал-демократичний., культурологічний, расовий). Зasadничі принципи та цінності фемінізму. Критика

фемінізмом ліберальної демократії, права, держави, філософії, культури як інститутів пригноблення жінки та її дискримінації. Фемінізм про заходи щодо встановлення тендерної рівності. Проблеми політико-культурної дискримінації жінки в сучасній Україні та ідейно-політичні можливості з їх усунення.

Ідеологія екологізму. Глобалізація і загострення глобальних проблем людства. Криза індустріалізму та притаманних йому ідеологій – основа планетарної екологічної кризи. Зasadничі принципи та цінності екоідеології. Інтернаціональний характер ідей щодо захисту довкілля від людини. Проблема благоговіння перед Життям – умова виходу з екологічної планетарної кризи. Глобальне співробітництво для подолання глобальних проблем. Міжнародний екологічний рух та його вплив на політику урядів, парламентів та міжнародних організацій.

ТЕМА 4. Психологія етносів та міжнаціональних відносин

Соціопсихіка і національні відмінності. Екстравертні та інтравертні типи суспільств. Дихотомії – раціональне–ірраціональне, логічне–інтуїтивне, жіноче–чоловіче і їх значення та вплив на етнічну психіку. Етнонаціональний характер в політичному процесі.

Особливості психологічного сприйняття інших етносів. Психологія етнічних настанов, стереотипів, міфологем. Психологічні комплекси етносів і їх прояв у політиці. Імперські психологічні комплекси та їх дуальні двійники. Звільнення від дуальності еґо та етнопсихологічних прив'язок розуму. Роль етнопсихологічних знань в міжетнічному порозумінні.

ТЕМА 5. Війна, агресивність, насильство й конфлікти в політиці

Агресивність та насильство в політиці: суть, форми, теоретичні обґрунтування. Внутрішня агресивність як втрата енергетичної рівноваги психіки. Природа еґо та його вплив на психіку. Психологія дуального мислення і політична агресія. Деіндивідуалізація і агресивність, зокрема в армії, поліції, пенітенціарній службі, спецслужбах.

Типи та види політичних конфліктів та їх психологічна природа. Психологічні реакції на конфліктну ситуацію. Психологія фанатизму, екстремізму. Почуття, емоції (страх, гнів, ненависть, підозрілість, гордіня), дуалізм мислення, переконання, почуття ідентичності, образна сфера фанатика, диктатора, терориста. Ідеологія тероризму і його світоглядно-психологічна профілактика та подолання.

Емоційна підтримка диктатури. Психолого-ідеологічна природа стабільності суспільства. Контроль диктаторських режимів за почуттями та мисленням людини. Механізми та причини емоційної підтримки тоталітаризму.

Психологічні аспекти привілеїв. Психологічні та ідеологічні механізми реакції громадян на диктатуру (повстання, конформізм, підпілля, виїзд). Психологія дисиденства та його роль в розхитуванні тоталітаризму.

Психологія та ідеологія війни. Російський імперський образ «величі» та його вплив на імперську психіку росіян. Імперськість. Імперська травма. Імперський синдром. Ідеологічні диверсії та пропагандистські війни як продукт диктату індивідуального, групового та колективного еґо, з його ілюзіями, іграми та драмами.

Насильство як вимушеність в політиці (концептуальні підходи). Структурування насильства та його інституціоналізація. Запобігання появі та розвитку конфліктів. Методи вирішення конфліктів в політичній сфері. Постконфліктний синдром. Відчуття відповідальності і психологія насильства. Демократія і причини звуження застосування насильства в політиці

ТЕМА 6. Психологія та ідеологія ненасильства, любові, миру і подолання війни

Психологія ненасильства. Ідеї й психологічні настанови та політична практика М. Ганді, М.-Л. Кінґа, Л. Толстого, В. Гавела, Н. Манделі. Ненасильство як стан свідомості та альтернатива ідеології війни, тероризму, революції і засіб усунення диктатури.

Звільнення від внутрішньої агресивності і диктатури власного еґо через поступове розототожнення з ним. Контроль над розумом, думками та емоціями. Психологія співчуття та співпереживання в політичному житті. Ахімса як свобода від страху (абхая) та свобода від гніву (акродха). Усвідомлення трікстера, своїх політичних прив'язок ідентичності, пам'яті, розуму, образів, недосконалих почуттів та емоцій, мовних та вчинкових патернів в політиці. Умиротворення політичного розуму і внутрішнє звільнення від «ворогів».

Вище Я людини. Сонячний архетип та архетип богодитини: пробудження, властивості, функції, гармонізація свідомого і несвідомого в процесі індивідуації структури психічного політика в інтерпретації К.Юнга. Почуття ідентичності і його залежність від рівня психо-духовної зрілості політичних акторів.

Психологія миру. Настанова на мир в структурі політичної свідомості та мислення. Свідомість миру як вираз христосвідомості. Толерантність: потреба, настанова, цінність, мотив політичної дії. Психологія політичного співробітництва.

Любов як стан свідомості та форма соціальних відносин. Любов як потреба, настанова, цінність, мотив політичної дії. П. Сорокін, Е. Фромм про форми, риси, прояви, властивості, генерування любові і її трансформаційний вплив на особу й соціум та подолання зовнішніх та внутрішніх конфліктів. М. Вебер про акосмічну любов і політичне служіння покликаного політика. Безумовна любов та її роль в підтримці рівноваги функціональних систем.

Вплив ідей та практик новітніх духовних вчень на ідейно-світоглядну, організаційно-інституційну та ціннісно-мотиваційну поведінкову перебудову способу життя сучасних суспільств в період переходу до циклічно нової духовної планетарної епохи. Братства і їх роль в політичних процесах. Масонство і політика.

Політична міфологія та політична утопія. Утопія як спосіб забігання в майбуття поза наявними історичними можливостями. Утопічний експеримент (імперії, теократії, комунізм, ідеократії) та його історичні наслідки. Проблема співвідношення утопії, ідеології та міфології.

Міф як форма свідомості. Політичний міф як конкретизація міфологічної свідомості в сфері політики. Джерела та соціальне, гносеологічне, політичне, психологічне коріння міфологем в політиці. Структура та функції політичного міфу. Суспільна криза, соціальні очікування, самообман, надія, прозріння і міфотворчість. Сучасні міфологеми в політичному просторі України і проблема деміфологізації суспільної свідомості. Розвінчання російських імперських соціокультурних, політичних міфологем. Самоочищення свідомості, віра, раціоналізм, ірраціоналізм, класичне, некласичне, постнекласичне знання, прозріння і осягнення Істини ЄДИНОГО ЖИТТЯ як шлях виходу людства із в'язниць міфологізованої свідомості.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ, ЇЇ СТАНІВ, ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ, ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЮДИНИ В СИСТЕМІ ВЛАДНИХ ВІДНОСИН ТА ГРУПОВА ПОВЕДІНКА

ТЕМА 7. Психологічний вимір політичної свідомості, її структура, спрямованість й активність

Політична свідомість та її емпірично-буденний рівень. Інстинкти й навички в політиці. Потреби та їх типологія. Мотиви. Особисті і групові потреби. Процес екстраполяції потреб в соціально-політичну сферу. Сприйняття матеріальної нерівності. Абсолютна і відносна незадоволеність потреб. Механізм динаміки потреб. Емоційна сфера психіки (емоції, афекти, пристрасті, настрої, почуття, переживання) і політика.

Соціально-політичні настанови та їх функції. Настанова і феномен ідентифікації. Диспозиційна концепція особистості і проблема соціальних вартостей. Цінності і соціально-політичні ролі. Структура настанов.

Взаємозв'язок соціальних знань, цінностей і емоцій в психології особистості. Ідеологічні уявлення і цінності. Настанова і соціальна поведінка. Політичний менталітет та його типи.

ТЕМА 8. Психологія політичної соціалізації

Індивідуальність як культурно-історичний феномен. Традиційна модель людини і соціалізація. Поняття політичної соціалізації. Індивід, індивідуальність, особистість: традиційний та сакральний підходи. Сучасна індивідуалізація. Політичні інститути і психологічний механізм соціалізації.

Механізми та стадії політичної соціалізації. Генеза політичного мислення і формування новоутворень в розвитку політичного мислення дітей та підлітків (Дж. Адельсон).

Основні системи та результати політичної соціалізації. Проблема подолання психології «совка». Психологічні аспекти залучення громадян до управління за демократії. Роль ідеологічних доктрин в процесі соціалізації. Психологія політичного відчуження і гендерних обмежень політичної залученості і обіймання вищих владних посад жінками. Психотип нової індивідуальності і становлення нової соціальності.

ТЕМА 9. Психодинамічна концепція політичних процесів і масова людина та держава

Концепція психічного. Особиста та колективна свідомість і їх структура. Архетип: його функції, природа, структура, відтворення еволюції. Психічна інфляція та дефляція і їх наслідки для особистості.

Людина як раб несвідомого, самоусвідомлення тіні і політична діяльність. Персоналізація колективної тіні. Політичні проєкції і контрпроєкції як психологічні механізми створення образу ворога. Механізми психологічного захисту особи, соціуму від знеособлення.

Натовп. Психологія натовпу. Вплив реформації, просвітництва та індустріальної революції на формування масової людини. Юрба і механізм активізації несвідомого. Нівелюючий вплив натовпу на особу. Масова людина: атрибути і особливості політичного прояву. Сучасні ідеологеми як елементи зв'язку з несвідомим. Ірраціональне і раціональне в політиці. Політичні рухи та війни як масовий невроз, масовий психоз та масова психічна епідемія.

Колективістська держава, індивід-функція і колективна відповідальність. Внутрішній трансцендентний досвід як засіб опору знеособленню і деморалізації та подолання знеособлення. Зовнішні фактори сприяння подоланню знеособлення і відчуття громадянської безпорадності. Індивідуалізація в політиці.

ТЕМА 10. Психологія політичного лідерства, опозиційності та професіоналізму політичної діяльності

Поняття «лідерства». Теорії політичного лідерства (харизматична, ситуативна, особистісно-ситуативна, теорія очікування-взаємодії, мотиваційна теорія лідерства, теорія обміну, аналізу транзакцій, атрибутивні теорії). Типи лідерів, типологія лідерства, способи висування лідерів. Особистість політичного лідера. Потреби, мотиви, переконання лідера, що впливають на політичну поведінку. Стиль лідерства. Політична комунікація та лідерство.

Опозиційність як закономірність демократичного суспільства. Психологія відносин між владою та опозицією за різних режимів. Спрямованість, основні сфери та форми прояву опозиційності. Соціально-психологічні витoki, чинники та механізми опозиційності. Афективна, інтелектуально-когнітивна та поведінкова складові опозиційності. Механізм усвідомлення інтересу. Ціннісний дисонанс як джерело опозиційності. Нормативна, конфронтаційна, маніпулятивна та переговірна стратегії взаємодії влади та опозиції.

Конструктивна та деструктивна складова опозиційності. Психологічні особливості опозиційності в Україні.

Політико-психологічні компоненти політичної діяльності. Суб'єктивні та об'єктивні чинники політичної діяльності. Проблема професіоналізму депутатської діяльності. Професійні якості політичної діяльності. Професійна зрілість. Критерії політичної зрілості. Стиль діяльності суб'єкта політики (підходи: а) особистісних якостей; б) поведінковий; в) залежність від ситуації). Авторитарний та демократичний стилі.

Психологія елітаризму та привілеїв. Психоконфлікти елітарності, олігархії. Інтелектуальна та психологічна гордість, зверхність, егоїзм, егоцентризм щодо громадян та політичних опонентів. Психологічні особливості політичної корупції. Ідейно-світоглядна й психологічна профілактика та усунення політико-управлінської зверхності й корупції у професійній діяльності.

Психологія служіння своєму народу в політиці. Духовність і психологічна цілісність в професійній діяльності політичних акторів.

ТЕМА 11. Психологія малих, великих соціальних груп, організацій, політичних рухів

Мала група. Типологія груп в політиці. Спрямованість основних дій групи. Рівень групової згуртованості. Мобільність та міра проникливості групи. Цілі групи. Особливості групової свідомості та самосвідомості. Внутрішня структура та форми зв'язку між членами групи. Значимість членства в групі. Референтна група. Тривалість існування групи. Спосіб прийняття рішень в групі та ефективність групової діяльності. Етапи становлення групи (асоціативний, кооперативний, корпоративний, колективний). Внутрішні механізми становлення політичної групи (знайомство, поява первинних мікрогруп, консолідація групи). Принципи формування малих груп в політиці. Лідер і група. Проблема «команди». Парадокс лідера. Емоційно-інструментальний конфлікт.

Поняття організації. Управлінський вплив на організацію. Типи формальних зв'язків в організації. Формальні і неформальні чинники в організації. Психологія політичних рухів. Зовнішні та внутрішні характеристики рухів. Виникнення рухів (джерела: поява проблемної ситуації, почуття соціального оптимізму, готовність до особистої участі). Політико-психологічні функції руху. Мотивація участі в русі. Етапи розвитку. Революційні рухи. Реформаторські рухи. Експресивні рухи. Психологія великих груп. Психологія бюрократії, селянства, робітництва, підприємців, великого бізнесу, олігархів. Еволюція великої групи. Політико-психологічні риси основних соціальних груп.

ТЕМА 12. Масові настрої та стихійна поведінка

Масові настрої і поведінка. Чинники розвитку настроїв. Масові настрої і свідомість в політиці. Соціальна психологія настроїв. Політична психологія настроїв. Природа масових настроїв, розвиток масових настроїв. Види масових настроїв. Можливості впливу на масові настрої. Функції масових настроїв в політиці. Масові настрої та рухи.

«Циркуляційне» та «емоційне» кружляння. Об'єкт взаємної уваги. Додаткові стимули. Суб'єкт стихійної поведінки. Психологічні чинники існування натовпу. Види юрби (випадкова, конвенційна, експресивна, екстатична, діюча: агресивна, панічна, грабіжницька, повстанська) форма, структура, межі, щільність, розміри, склад юрби. Контроль над юрбою та управління нею. Психологія публіки.

Масова паніка. Умови виникнення. Розвиток паніки: потрясіння, спантелеченість, кружляння. Вплив на панічну поведінку. Масова агресія: умови та розвиток, види. Механізм впливу на агресивну юрбу.

Чутки як психологічне явище та засіб політичної боротьби. Класифікація, передумови виникнення та боротьба з чутками.

ТЕМА 13. Психологія політичної і масової комунікації

Психологічні особливості політичних комунікацій. Специфіка комунікації влади і опозиції, влади і громадянського суспільства за різних політичних режимів. Політико-психологічні відмінності комунікації та поведінки суб'єктів політики в ситуаціях суспільно-політичної кризи, трансформації суспільного ладу чи політичного режиму, а також в умовах стабільності. Вплив міжнаціональних, міжконфесійних та гендерних відносинах на процес політичної комунікації.

Політична реклама і політична пропаганда: психологічні механізми формування та впливу. Механізми і методи маніпулятивного впливу та політичної пропаганди. Психологія і класифікація маніпулятивних методів в виборчих компаніях. Маніпуляції з реєструванням кандидатів, партій, блоків. Використання ресурсів державної влади, цензури. Технології фальсифікації результатів виборів, порушення правил фінансування. Маніпуляції з опонентом (тиск на кандидата, зрив виборчої діяльності кандидата). Реєстрація однойменних блоків, кандидатів-двійників і їх підтримка. Дискредитація кандидата в неконтрольованому і агресивному середовищі. Розгортання скандалів, сенсації. Агітація і контрпропаганда в контексті маніпулятивних методів (агітація з порушенням закону, девізи і слогани контрпропаганди, поширення чуток, рейтинг-технології) і зовнішнє маніпулятивне втручання агресора у внутрішні політичні процеси. Психоманіпуляції (залякування виборців, шокуючі повідомлення, емоційний вплив, інформаційне дозування, використання НЛП, прийомів блефу і напівблефу в пропаганді, використання блефу з НЛП) та психоінформаційні війни. Особливості імперської інформаційно-психологічної агресії РФ щодо України та інших держав. Заходи інформаційно-психологічної безпеки України щодо агресивної політики авторитарного режиму в Росії.

Акмеологічний супровід політичної діяльності і місце в ньому політичного консалтингу. Пропагандистські PR-акції, формування іміджу різних політичних партій, рухів, лідерів, громадських та інших організацій з дотриманням вимог етичного кодексу психолога в його використанні власних політико-психологічних знань в професійній та повсякденній життєдіяльності. Проблема запобігання маніпулятивним впливам та вимоги етичного кодексу психолога до професійної діяльності.

ТЕМА 14. Психологія політичних змін та політичного вибору

Психологічні та ідеологічні аспекти криз. Психологія опору змінам в політиці. Психологія свободи. Відмова від бажань як особливість пасивної самосвідомості. Психологія лібералізації, демократизації і конфлікти щодо реформ та їх наслідків.

Проблема політичного вибору особи. Політичний актив: типи залученості до влади. Ціннісно-орієнтаційна залученість. Психологія політичних орієнтацій. Ролі та ідентифікації як чинники вибору. Інтуїтивно-чуттєвий механізм вибору. Незавершений вибір і розірвана свідомість.

ТЕМА 15. Політична ідеологія та політична психологія в умовах розвитку інформаційного суспільства

Криза політичних ідеологій та кризові стани й процеси суспільної психіки в умовах розвитку інформаційного суспільства: зміна форм, перспективи розвитку. Ідеологія комунітаризму як вияв кризи провідних політичних ідеологій. Ідеал братства в комунітаризмі. Оцінка комунітаризмом реалізації проголошених лібералізмом, консерватизмом, комунізмом, соціал-демократизмом, фемінізмом ідеалу братерства. Становлення комунітаризму як ідейно-політичної течії в кінці ХХ ст. Основні положення комунітаризму. Критика комунітаристами засад ліберального суспільства, його провідних соціальних ролей, науки, права, держави, політики як засобів соціального маніпулювання. Творчий потенціал комунітаризму в добу глобалізації. Перспективи комунітаризму в сучасному світі.

Інтровертизація політичних ідеологій в процесі їх еволюції. Деідеологізація суспільного життя. Кінець епохи ідеологій. Психічна енергія, інформаційні потоки в енергетичному полі планети, соціумів, груп, індивідів і світоглядні зміни в самоусвідомленні та структурне оновлення індивідуальної, масової свідомості. Філософська концепція ЄДИНОГО ЖИТТЯ як синтезу філософії, науки, релігії і проблема переходу до нових форм життя людей. Інформаційне суспільство: проблема подолання психології дуальності та становлення Науки Єдиного Життя. Гармонізація психічних змістів в структурі свідомості політичних акторів. Перспективи взаєморозуміння, любові та братерства на планеті Земля і подолання ідеологічного мислення.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Предмет, методологічні принципи, науковий статус політичної ідеології та політичної психології	10	6				4
Тема 2. Класичні ідеології (лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм)	16	4	4			8
Тема 3. Політичні ідеології ХХ століття	18	8	4			6
Тема 4. Психологія етносів та міжнаціональних відносин	4		2			2
Тема 5. Війна, агресивність, насильство й конфлікти в політиці	6	2				4
Тема 6. Психологія та ідеологія ненасильства, любові, миру і подолання війни	11	2	2			7
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	67	24	12			31
Змістовий модуль 2.						
Тема 7. Психологічний вимір політичної свідомості, її структура, спрямованість й активність	6	2	2			2
Тема 8. Психологія політичної соціалізації	5		2			3
Тема 9. Психоаналітична концепція політичних процесів і масова людина та держава	9	2	2			5
Тема 10. Психологія політичного лідерства, опозиційності та професіоналізму політичної діяльності	6		2			4
Тема 11. Психологія малих, великих соціальних груп, організацій, політичних рухів	6		2			4
Тема 12. Масові настрої та стихійна поведінка	3					3
Тема 13. Психологія політичної і масової комунікації	5		2			3
Тема 14. Психологія політичних змін та політичного вибору	6	2				4

Тема 15. Політична ідеологія та політична психологія в умовах розвитку інформаційного суспільства	5	2				3
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	53	10	12			31
Разом за семестр	120	34	24			62

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Змістовий модуль 1.						
Тема 1. Предмет, методологічні принципи, науковий статус політичної ідеології та політичної психології		2				8
Тема 2. Класичні ідеології (лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм)			2			7
Тема 3. Політичні ідеології ХХ століття		2				7
Тема 4. Психологія етносів та міжнаціональних відносин		2				7
Тема 5. Війна, агресивність, насильство й конфлікти в політиці						6
Тема 6. Психологія та ідеологія ненасильства, любові, миру і подолання війни						7
Тема 7. Психологічний вимір політичної свідомості, її структура, спрямованість й активність		2				7
Тема 8. Психологія політичної соціалізації						6
Тема 9. Психоаналітична концепція політичних процесів і масова людина та держава			2			8
Тема 10. Психологія політичного лідерства, опозиційності та професіоналізму політичної діяльності		2				7
Тема 11. Психологія малих, великих соціальних груп, організацій, політичних рухів						7
Тема 12. Масові настрої та стихійна поведінка						5
Тема 13. Психологія політичної і масової комунікації						8
Тема 14. Психологія політичних змін та політичного вибору						7
Тема 15. Політична ідеологія та політична психологія в умовах розвитку інформаційного суспільства		2				7
Разом за модуль						104
Разом за семестр	120	12	4			104

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	Заочна
1	Тема 2. Класичні ідеології (лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм)	4	2
2	Тема 3. Політичні ідеології ХХ століття	4	
3	Тема 4. Психологія етносів та міжнаціональних відносин	2	
4	Тема 6. Психологія та ідеологія ненасильства, любові, миру і подолання війни	2	
5	Тема 7. Психологічний вимір політичної свідомості, її структура, спрямованість й активність	2	
6	Тема 8. Психологія політичної соціалізації	2	
7	Тема 9. Психодинамічна концепція політичних процесів	2	2
8	Тема 10. Психологія політичного лідерства, опозиційності та професіоналізму політичної діяльності	2	
9	Тема 11. Психологія малих, великих соціальних груп, організацій, політичних рухів	2	
10	Тема 13. Психологія політичної і масової комунікації	2	
Разом		24	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Предмет, методологічні принципи, науковий статус політичної ідеології та політичної психології	4	8
2	Тема 2. Класичні ідеології (лібералізм, консерватизм, комунізм, соціал-демократизм)	8	7
3	Тема 3. Політичні ідеології ХХ століття	6	7
4	Тема 4. Психологія етносів та міжнаціональних відносин	2	7
5	Тема 5. Війна, агресивність, насильство й конфлікти в політиці	4	6
6	Тема 6. Психологія та ідеологія ненасильства, любові, миру і подолання війни	7	7
7	Тема 7. Психологічний вимір політичної свідомості, її структура, спрямованість й активність	2	7
8	Тема 8. Психологія політичної соціалізації	3	6
9	Тема 9. Психодинамічна концепція політичних процесів і масова людина та держава	5	8
10	Тема 10. Психологія політичного лідерства, опозиційності та професіоналізму політичної діяльності	4	7
11	Тема 11. Психологія малих, великих соціальних груп, організацій, політичних рухів	4	7
12	Тема 12. Масові настрої та стихійна поведінка	3	5
13	Тема 13. Психологія політичної і масової комунікації	3	8
14	Тема 14. Психологія політичних змін та політичного вибору	4	7
15	Тема 15. Політична ідеологія та політична психологія в умовах розвитку інформаційного суспільства	3	7
Разом		62	104

6.5. Індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни «**Політична ідеологія та політична психологія**» носить самостійний характер виконання окреслених завдань і тематично охоплює загальне змістовне навантаження з навчального курсу. Індивідуальне завдання студента виконується: а) під час 1-го модуля – складання логіко-структурних схем з тем, які вивчаються та написання есе і може бути оцінене максимально у 10 балів; б) під час 2-го модуля і може бути оцінене максимально у 20 балів. Воно включає колоквиум за працею К. Юнга «Сучасність і майбутнє» та виконання аналітичного завдання (на вибір студента за визначеною однією з трьох тем) або презентацію.

ТЕМАТИКА ЕСЕ / КУРСОВИХ РОБІТ (1-й модульний контроль)

1. Ідеологія як культурна система.
2. Проблема кінця ідеології в науковій творчості Д. Бела.
3. Ідеологічний процес і проблема кінця історії в інтерпретації Масуди.
4. Основні політико-філософські ідеї в праці К. Маркса «Німецька ідеологія».
5. Основні політико-філософські ідеї в праці К. Гірца «Ідеологія як культурна система».
6. Ідеологія як суспільно-політичний феномен.
7. Типологія, структурні складники, рівні та функції політичної ідеології в сучасному суспільстві.
8. Соціальна основа виникнення, розвитку та функціонування політичних ідеологій.
9. Інтерпретація ідеології в праці К. Мангейма «Ідеологія та утопія».
10. Політична ідеологія як символічна структура.
11. Економічна та політична доктрина класичного лібералізму.
12. Концептуальні ідеї неолібералізму та наукові дискусії щодо них в сучасних умовах глобальної кризи.
13. Ідеологія лібералізму в незалежній Україні.
14. Консерватизм: сутність, основні концепти, цінності та соціальна природа.
15. Занепад ідеології марксизму на теренах пострадянської простору.
16. Комуністичне тлумачення сучасного суспільно-політичного розвитку в постсоціалістичних країнах та світі.
17. Соціал-демократична модель суспільства в Швеції.
18. Німецька соціал-демократична модель суспільства: стан, проблеми, перспективи розвитку.
19. Роль ідеології в сучасній КНР.
20. Ідеологічні розбіжності між партіями лівого спрямування в Україні.

ТЕМАТИКА / ЕСЕ / КУРСОВИХ РОБІТ (2-й модульний контроль)

21. Ідеологія українського націоналізму в політичному процесі в Україні.
22. Ідеологічне зближення між правими та лівими ідейно-політичними силами на сучасному етапі.
23. Місце та роль польської соціал-демократії в суспільно-політичному процесі сучасної Польщі.
24. Фемінізм як ідейно-політична течія в незалежній Україні.
25. Ідеологія анархізму в глобалізованому світі.
26. Ідеологія глобалізму: сутність, витоки, науково-теоретичні підходи.
27. Політичні міфи в СРСР та незалежній Україні.
28. Міф як компонент політичних ідеологій.
29. Політичні утопії та їх вплив на політичний процес: світовий досвід та українські реалії.

30. Ідеологія і світогляд: спільне і відмінне.
31. Ідейно-політичні цінності в сучасній Україні.
32. Ідейно-політичні цінності молоді в сучасній Україні.
33. Ідеологи як соціально-політична верства суспільства.
34. Екологізм про права тварин.
35. Ідейні течії екологізму.
37. Ненасильство як ідеологія та політична практика.
38. Феміністські інтерпретації лібералізму.

КОЛОКВІУМ № 1
ПРАЦЯ К. ЮНГА «СУЧАСНІСТЬ І МАЙБУТНЄ» (1957)

(2-й модульний контроль)

Перелік типових запитань:

1. В чому і чому, на думку К. Юнга, людська маса бачить єдиний шлях спасіння в період суспільних криз ?
2. Який тип людей активізується в умовах соціальної напруги і в чому їх небезпека для соціуму з точки зору психології в інтерпретації К. Юнга ? Чи згодні ви з нею і чому ?
3. Як впливають, на думку К. Юнга, принципи природничо - наукової освіти на раціональний світогляд та мету і смисл життя окремого індивіда, і чи загрожують вони індивіду в сучасному суспільстві ?
4. Чи можливе перетворення суспільства і держави в самоцінність і їх перероджуючий вплив на правову державу?
5. В чому полягає відмінність між вірою і віросповіданням за К. Юнгом і як вони пов'язані з відношенням індивіда до держави і держави та церкви до самостійності суджень індивіда ?
6. В чому полягає суть фанатизму як надкомпенсації ?
7. Яку основу буття, на переконання К. Юнга, віднімає тоталітарна держава у людини ?
8. В чому суть релігійного початку як компенсатора перетворення людини в масу ?
9. Що підрозуміває К. Юнг, коли говорить про церкву і марксизм як форми державного віросповідання ?
10. Що може Захід запропонувати сучасній особистості і чи захищений Захід від психічної інфекції ?
11. Природничої чи історичної, гуманітарної освіти потребує демократичне суспільство в період домінування секуляризованого природничого світогляду ?
12. Чим платить робітництво за можливість мати від комуністичної держави дах над головою та мінімальні життєві блага ?
13. Який взаємозв'язок існує між мірою організованості і об'єднання, одного боку і можливістю підпадання під владу жадібної до влади особистості ?
14. Чи уникає церква психологічного ефекту знеособлення особи, морального та духовного зубожіння особи, якщо ця особа впливається в масу ?
15. Яке головне завдання стоїть перед церквою для подолання знеособлення і чи виконує цю роль церква на думку К. Юнга ?
16. Чи може соціальний вплив змінити внутрішній устрій людини ?
17. Що посилює у внутрішньому світі людини сприятливе оточення і яку загрозу воно несе людині, яка не є стійкою в своїх високодуховних переконаннях ?
18. Які психологічні передумови необхідні для приходу тиранії ?
19. Тиранія у виборі засобів більш чи менш вільна порівняно з демократичними організаціями ?
20. Хто може вчинити опір організованій масі ?

21. Чи може его стати спрямовуючою і впорядковуючою основою дисоційованого стану особистості?
 22. Чи застаріло християнство і чи спроможний християнський світогляд стати заслоном і попередити прорив архаїчних соціальних сил, подібних до комунізму, на поверхню соціального життя?
 23. Яким є взаємозв'язок між інстинктами, уявленнями, світоглядом та розсудком?
 24. Чи відповідає задуму марксистського виховання прагнення перетворити уявлення людини відповідно до вимог розсудка і виробити із людини державне творіння?
 25. Симптомом чого для суспільства є розмежування віри та знання?
 26. Втрата людської гідності є наслідком яких процесів і характерна більше для демократичного режиму чи авторитарного комуністичного?
 27. Чому проста зовнішня зміна влади під впливом соціально – політичних рухів не є розв'язком суспільних проблем? Як це пов'язано з проблемою тіні і світла (архетипів «тіні», «персони», «самості») в людині в інтерпретації аналітичної психології?
 28. Чи причетні, з точки зору аналітичної психології К. Юнга, наші пращури і ми до жахів сьогоднішніх диктатур?
 29. В чому полягає величезна проблема сьогодення, як її бачив К. Юнг, вказуючи на співвідношення моральних властивостей людини та її розуму?
 30. Яку психологічну та політичну роздвоєність потрібно подолати людству?
 31. Який взаємозв'язок між політичними проєкціями і самокритикою?
 32. В чому полягає значення самопізнання для сучасного громадянина?
- Рекомендована література:
- Odajnyk V. Jung and politics: The Political and Social Ideas of C. G. Jung. iUniverse, 2007. 208 p.

Аналітичне завдання (на вибір): Тема 1. Служіння українському народу як цінність, настанова, потреба, мотив та творча самореалізація самоактуалізованого політика/ині.

Тема 2. Психологічна природа індивідуального і колективного его і його вплив на владну корупцію в умовах війни, російської окупації Криму й частини Донбасу та передвиборчих обіцянок В.Зеленського і партії «Слуг народу» жорстко протидіяти корупції в Україні.

Тема 3. Психологічне і ментальне благополуччя українців як політичне завдання ідейно та психологічно зрілої політичної еліти України.

(2-й модульний контроль)

Теми для презентацій:

1. Психологічний тип диктатора та психологічні критерії його розпізнавання.
2. Психологічні особливості громадян тоталітарних режимів та психологічна допомога їм в усвідомленні їх власних ментальних упереджень і психологічних залежностей самосвідомості.
3. Психологічні типи учасників переговорів.
4. Психологічні типи учасників ділової дискусії.
5. Психологічні типи поведінки і мислення інтерналів та екстерналів в процесі міжособової взаємодії.
6. Психологічний тип «совка» та умови його перетворення на самосвідомого активного й відповідального громадянина.
7. Психологічні типи політичного маніпулятора і прийоми та засоби розвінчання маніпуляцій в процесі ведення дискусії.
8. Російські імперські міфологеми щодо України і українців та їх розвінчання.
9. Психологічні особливості залучення громадян до вирішення власних проблем на місцевому та регіональному рівнях.
10. Психологічні особливості громадянського контролю за діями влади.

11. Розвінчання маніпуляцій влади щодо збереження і збільшення своїх елітарних вигод і привілеїв.
12. Психологія порозуміння і пошуку консенсусу в процесі громадянського діалогу.
13. Мотиваційна сфера відповідальності поведінки державних менеджерів .
14. Психологія відповідальності керівника політичної партії.
15. Психологічна природа корупції в державному управлінні.
16. Соціально-економічні чинники психологічної вразливості державних управлінців до корупції.
17. Психологічні детермінанти етнічних, релігійних, мовних конфліктів в колективі в прикордонних регіонах з розмаїтим історико-культурним, етнічним, релігійним спадком.
18. Психологія довіри громадян до інститутів та носіїв влади.
19. Психологія партнерства влади і громадян в процесі вироблення і прийняття політичних рішень.
20. Психологічні складові російської імперської матриці.
21. Російський імперський образ «величі» і його вплив на імперську психіку росіян.
22. Психологічні передумови російського імперського реваншизму.
23. Психологічні умови подолання російської імперськості.
24. Катарсис як умова подолання свідомості війни.
25. Комунітаризм про світоглядно – етичну обмеженість сучасного лібералізму.
26. Ідеологія комунітаризму: ідеал, політико – філософські засади, бачення перспектив суспільного та планетарного розвитку.
27. Філософія Єдиного Життя про природу ідеології та її вплив на життя суспільства.
28. Пошук інтегральної ідеології в глобалізованому світі і проблема виходу із планетарної кризи людства з позиції Науки Єдиного Життя.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ / ЕСЕ / КУРСОВИХ РОБІТ*

1. Теорії влади в сучасній політичній психології.
2. Психологічні основи нерівності та влади.
3. Психологічна природа війни.
4. Російсько-українська війна як екстеріоризація колективної тіні російських імперців.
5. Особливості прояву архетипів російської імперської психіки в російсько-українській війні.
6. Російський імперський гештальт і проблема його закриття.
7. Психологічна природа сакралізації влади.
8. Психологічна природа феномену диктатури.
9. Психологічна природа нацизму і рашизму: порівняльний аналіз.
10. Психологічна природа екстремізму.
11. Психологічна природа елітаризму.
12. Політико-психологічні теорії походження держави.
13. Психологія олігархічного режиму в Україні.
14. Психологічні причини олігархічного панування та психологічні умови звільнення від всевладдя олігархії.
15. Масова свідомість і влада олігархії в Україні – природа взаємодетермінації.
16. Заходи подолання маніпулятивного впливу олігархічних ЗМІ на українського виборця.
17. Формування ідейно-психологічних практик громадянського суспільства з подолання залежності громадян від олігархічних наративів.
18. Ідейно-психологічна зрілість суспільства і демократія.
19. Ідеологія і психологія свободи.

* Примітка: студент може запропонувати та узгодити власну тему реферату / есе / курсової роботи.

20. Внутрішня свобода від диктатури его і зовнішня політична свобода.
21. Вплив індивідуального та колективного его на політичні ілюзії та міфи.
22. Ідейно-політичні конфлікти як ігри его.
23. Політичні драми як обігрування людьми і суспільством своїх неподоланих внутрішніх конфліктів.
24. Українські психологічні травми і психокомплекси та їх вплив на політичне життя.
25. Заходи суспільної психотерапії щодо звільнення української психіки від психотравм та комплексів і їх деструктивного впливу на внутрішню й зовнішню політику України.
26. Владна корупція як продукт диктатури его у психіці політичних акторів та звільнення від них.
27. Психологія святості як процес звільнення від дуальності.
28. Психологічний портрет Ю. Тимошенко / В. Кличка.
29. Психологічний портрет В. Ющенка.
30. Психологічний портрет Л. Кравчука і Л. Кучми: порівняльний аналіз.
31. Психологічний портрет П. Порошенка.
32. Психологічний портрет В. Зеленського.
33. Російські імперські комплекси в психоментальному полі української влади та їх подолання.
34. Психологічний портрет диктаторів: В. Путін, О. Лукашенко, В. Янукович.
35. Реабілітація Сталіна в путінській Росії як вираз неусвідомлюваних глибинних психотравм російської колективної психіки.
36. Внутрішні конфлікти диктаторів і їх проекції на соціум і країни-сусіди.
37. Психокомплекси соціуму і відтворення диктаторських режимів після пострадянської лібералізації.
38. Війна як крайній прояв психічної нестабільності політичних лідерів та їх соціуму.
39. Олігархія, війна, корупція, соціальна нерівність як вираз духовно-психологічної незрілості масової і елітарної свідомості в Україні.
40. Психологія політичної реклами під час останньої виборчої кампанії до парламенту, в президенти чи до місцевих органів влади.
41. Психологічна сутність путінського режиму в Російській Федерації.
42. Психологія миру як альтернатива психології війни.
43. Психологічні особливості українського національного характеру.
44. Клієнтелізм: психолого-соціологічний нарис.
45. Психологія олігархічної клієнтели в Росії: минуле та сучасне.
46. Психологія номенклатури як правлячого класу в СРСР (за матеріалами праці М.Восленського) і сучасної пострадянської еліти та їх привілеїв: порівняльний аналіз.
47. Психологічні особливості білоруського національного характеру і його вплив на авторитаризм О. Лукашенка.
48. Олігархічні клани, їх інтелектуальна, адміністративно-парламентська, судова, ідеологічно-медійна обслуга і патронажно-клієнтні відносини: психологічний вимір (досвід України).
49. Психологічні особливості національного характеру (чеського/словацького/польського/російського/угорського/румунського/англійського, французького, американського...) та його вплив на (трансформаційні політичні процеси; відносини влада-опозиція; політичну культуру; внутрішню єдність/конфліктність).
50. Ідейно-психологічні настанови (БЮТ/ ВО «Свобода»/ «Голос»/«Слуги народу»).
51. Ідейно-психологічні настанови «ОПЗЖ» і партії «Європейська солідарність»: порівняльний аналіз.
52. Психологічна готовність до політичного вибору.
53. Типологічна модель індивідуально-психологічного образу держави.
54. Українське ТВ і подолання кризи національної самоідентичності.
55. Психологія парламентаризму : світовий досвід та українські реалії.
56. Російська імперська свідомість: природа, сутність, форми політичного прояву.

57. Зовнішня агресія Росії на Донбасі і в Криму як вираз російської імперської ментальності.
58. Вплив російських імперських психокомплексів на російську ментальність і масову свідомість.
59. Вплив російських імперських психокомплексів та ментальності масової свідомості російської винятковості на Україну і розвінчання їх спотвореної психологічної природи засобами демократичного дискурсу.
60. Допомога українських психологів російському соціуму щодо розвінчання і подолання росіянами своїх неусвідомлюваних психотравм і психокомплексів.
61. Вплив російських психокомплексів на російську зовнішню політику.
62. Психоаналіз масової свідомості прихильників путінізму на Донбасі і в окупованому Криму.
63. Сепаратизм, окупація частини Донбасу, Криму, російсько-українська війна крізь призму праці К. Юнга «Вотан».
64. Психотерапевтичний і миролюбний потенціал трояндарія «Дивотворний Радісний Мир».
65. Спокій мирного просвітленого мудрістю розуму і свобода від прив'язок в процесі прийняття політичних рішень.
66. Безумовна любов та налаштування на неї колективної психіки засобами м'якої політики.
67. Політичний потенціал психологічного оздоровлення соціуму в процесі руху до планетарної епохи усунення ментальних і емоційних енергій війни в енергетичних полях громадян, соціумів, планети.
68. Психогігієна мирного співробітництва.
69. Психогігієна комунікації влада-опозиція.
70. Гармонізація змістів психічного політичних суб'єктів в умовах формування інформаційного суспільства.
71. Еволюція волонтерства в процесі творчого самовираження планетарного громадянського суспільства і становлення планетарного братства.
72. ІТ технології і дезінфекція політичних дисбалансів мирним мисленням і промислом оновленого катарсисом й одухотвореного громадянина Землі.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних і семінарських занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Білецька Т. В., Купчишина В. Ч. Політична психологія: навчально-методичний посібник. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2022. 184 с.
2. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія. Київ: «Академія», 2004. 308 с.
3. Головатий М.Ф. Політична психологія. Підручник. 2-е видання. Центр навчальної літератури. 2017. 400 с.

4. Гуревич П. Політична психологія. Харків : Юніті, 2015. 543с.
5. Етнопсихологія : навч. посібн. для студентів спеціальності «Початкова освіта. Практична психологія». Автор-упорядник О.П. Цюняк. Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2017. 132 с.
6. Кирилук Ф. М. Філософія політичної ідеології: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyryliuk_Fedir/Filosofia_politychnoi_ideolohii.pdf?PHPSESSID=44o5svh05tl4as915cj6jahon0
7. Козирев М. П. Політична психологія: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 648 с.
8. Львовичкіна А. М. Етнопсихологія: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 144 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/n135.pdf>
9. Павленко В. М. Етнопсихологія: підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с. URL: <https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2019-12-23/Pavlenko.pdf>
10. Траверсе Т. М. Політична психологія : підручник. Київ : Київський університет, 2017. 318 с.
11. Odajnyk V. Jung and politics: The Political and Social Ideas of C. G. Jung. iUniverse, 2007. 208 p.

Додаткова література

12. Анатомія української олігархії. URL: <https://dniv.info/publications/121371-anatomiya-ukrainskoy-oligarhii.html>
13. Андрущенко Т. В. Психологія політичної пропаганди : методичні рекомендації для самостійної роботи студентів / Київ : Гнозіс, 2022. 100 с.
14. Анупрієнко О. Гендерна сегрегація в державному управлінні: пошук шляхів подолання / *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2007. № 4. С. 216-224.
15. Бабкін В.Д. Лібертаризм / *Юридична енциклопедія : в 6 т. / [Гол. ред. Ю. С. Шемшученко та ін.]*. Київ: Укр. енцикл., Т. 3 : К–М. 2001. С. 484.
16. Балюта В. В. Групова дискусія як чинник радикалізації політичної поведінки молоді адаптації / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 39(42). 160-170. URL: <http://ssspj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>
17. Балюта В. В. Психологічні чинники радикалізації політичної поведінки молоді: теоретичний аналіз фашизму / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С.171-178. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
18. Батлер Дж. Гендерний клопіт – Фемінізм та Підрив Тожсамості. URL: https://drive.google.com/file/d/0BzyNdbFDRRN_X3JLYzVyaTJZQTg/view
19. Блинова О. Є. Соціальні стереотипи та ідентичність: особливості взаємозв'язку / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15) С.238-246 URL:<https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3/3>.
20. Боаз Д. Ключові поняття лібертаризму / *Лібералізм: антологія* / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ: Простір, Смолоскип, 2009. С. 35–42.
21. Буркало В. Особливості історичного становлення політичної психології як науки / *Науковий вісник Ужгородського державного університету*. Сер. Історія. Вип. 5. Ужгород, 2000. С. 188–194.
22. Буркало В. Гармонізація психічних змістів і її прояви в управлінській діяльності керівника / *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-*

- політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / За заг. ред. проф. М. М. Вегеша і Ю. О. Остапця. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 257 - 264.
23. Буркало В. Європейський вибір України і християнські засади демократії: нові горизонти світобачення / Україна – Європейський Союз: Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни, гарантій безпеки та реінтеграції тимчасово окупованих територій. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 20 жовтня 2023 року) / Ю. Остапець (голова редкол.); відповідальні за випуск: М. Зан, В. Гиря. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023. С.253-257 [338 с].
 24. Буркало В. Зовнішня та внутрішня свобода в процесі звільнення від дуальної свідомості й набуття Христосвідомості і російсько-українська війна/ Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23 вересня 2022 року) / Ю. Остапець, М. Палінчак (голови редкол.); відповідальні за випуск: М. Вегеш, В. Гиря. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. С.280-287. [382 с]. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/50920>
 25. Буркало В. Імперська матриця свідомості пушкінського вірша «Наклепникам Росії» і її паралелі та декодування в Україні / *Психологічні виміри культури, економіки, управління* : Науковий журнал / [відповідальний редактор к. пс. н. Олег Лозинський]. Україна, Львів. Випуск 24, 2022. С.19-33. [210 с].
 26. Буркало В. Імперський образ російської «величі» та його вплив на імперську психіку росіян. *Габітус*. 2023. Випуск 52. С.226-233. URL: <http://habitus.od.ua/52-2023>
 27. Буркало В. Інтровертизація політичних ідеологій в процесі їх еволюції / *Європейське майбутнє: філософсько-освітні студії: Збірник наукових праць (частина 2)* / за ред.. Г.Д. Берегової та ін. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2024. С.115-121.[380 с].
 28. Буркало В. Незаконірна закономірність війни: періодичність інволюційної спіралі та її подолання свідомістю Христа / Матеріали міжнародної наукової конференції «Політичні кризи в державах та регіонах Європи: внутрішні передумови та зовнішні виклики у ХХ – на початку ХХІ століття» Науковий вісник Ужгородського державного університету. Сер. Політологія. Соціологія. Філософія. Вип. 1 (18). Ужгород, 2015. С. 12 – 16.
 29. Буркало В. Олігархічний елітарний егоцентризм та егоїзм як перепона до консолідованої демократії. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Серія політичні науки. 2023. №8. С.44-53. URL: <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/index>
 30. Буркало В. Політична циклічність, уява і перспективи планетарних змін / *VIII Методологічні читання – Розвиток політичної науки в Україні: сучасні методологічні тренди та практичні виміри* (пам'яті професора Валерія Миколайовича Денисенка): Матеріали восьмої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 10 грудня 2021 р.) / За наук. ред. д. політ. н. Г. В. Шипунова; відп. за вип. А.М. Сабара, Г. В. Іленків. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2021. – 226 с. [С.40 - 42].
 31. Буркало В. Свідомість миру як засіб подолання війни / Політика і державне управління: Тези доповідей 70-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; [Упоряд.: М. Токар, К. Червеньяк; Відп. за вип. : Б. Досяк]; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т» ; Каф. політол. і держ. управ. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. С.12 -17. 136 с.
 32. Буркало В. Світоглядна установка на мир як основа толерантності / Толерантність на кордонах Європи: вимір для України. Матеріали міжнародної науково-практичної

- конференції; [Упоряд.: І. Вегеш, М. Колодій; Відп. За вип.: М. Вегеш]: Ужгород, ФОП Наумченко Н. В., 2019. С. 106-112. [114 с].
33. Буркало В.В. Олігархічний потенціал, його розгортання в інтерпретації концепту патроналізму. *Регіональні студії*. 2024. № 36. С.14-21.
 34. Валіцький Анджей. Чи можливий ліберальний націоналізм? / Анджей Валіцький ; пер. з пол. Костянтина Москальця / Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 804-822.
 35. Васютинський В. Домінування і підпорядкування на терезах інтерсуб'єктивної взаємодії / *Соціальна психологія*. 2003. № 1.
 36. Васютинський В. Семантична структура уявлень студентів про історичні провини українців / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2018. Вип. 7 (21).С. 43-53. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/9>
 37. Васютинський В.О. Структурно-логічна модель рефлексії громадянами засад ціннісного порозуміння в сучасній Україні / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ: Золоті ворота, 2017. Вип. 40(43). С.3-12.URL: <http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/4/4>
 38. Від упорядників / Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ: Простір, Смолоскип, 2009. С. IX–X.
 39. Вознесенська О.Л., Череповська Н.І. Медіаконтекст вияву патріотичних почуттів представниками Сходу та Заходу України / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ: Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С.74-88.
 40. Волдрон Д. Теоретичні засади лібералізму / Лібералізм : антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ: Простір, Смолоскип, 2009. С. 68–87.
 41. Ганді Махатма. Сатьяграха у Південній Африці / [Гл.ХІІ. Постання сатьяграхи; Гл. ХІІІ. Різниця між сатьяграхою та пасивним опором]. URL:<https://texty.org.ua/archive-books/44354/makhatma-handi-satjhrakha-u-pivdennij-afrytsi-44354/>
 42. Гатчінсон Джон. Культурний і політичний націоналізм / Джон Гатчінсон ; пер. з англ. Василя Лісового. С. 654-663./Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. 858
 43. Гедікова Н.П. Ідейні та політико-правові засади лібералізму : світовий досвід та українська практика (політологічний аспект) : [Монографія] / Н.П. Гедікова. Одеса : Оптіум, 2009. 330 с.
 44. Гердер Йоган Г. Мова і національна індивідуальність / пер. з нім. Євгена Поповича. Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 37-45.
 45. Горінь О., Майборода О., Ткачук А., Хмелько В. Українські ліві: між ленінізмом і соціал-демократією. Київ: 2000.
 46. Гринів О. Українська націологія XIX-XX ст. Львів, 2005. URL:https://shron1.chtyvo.org.ua/Kyryliuk_Fedir/Filosofia_politychnoi_ideolohii.pdf?PHPSESSID=44o5svh05tl4as9l5cjbjahon0
 47. Гусєв А.І. Проблемні питання сучасного миробудівництва: дискусії та перспективи / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ : Талком, 2020, Вип. 45 (48) С. 139-147 URL:<http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/9/9>

48. Гутман Е. Комунітаристська критика лібералізму / Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ : Простір, Смолоскип, 2009. С. 350–361.
49. Ганді Могандас-Карамчанд (Магатма). Моя віра в ненасильство. URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=99638>
50. Гендерна політика в системі державного управління : підручник / за заг. ред. М. М. Білинської. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 132 с.
51. Данилюк І. В., Гресько В. В. Психологічні особливості гармонізації етнічної самосвідомості українців / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5(19). С.122-132. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
52. Дворник М. Електронна підтримка психологічного благополуччя військовослужбовців: первинний аналіз даних / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 9 (23). С. 54-71. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/11>
53. Дегтярєва Н.І. Історико-філософські трансформації концепту ідеології / *Грані*. 2015. № 7. С.108–113.
54. Денисенко В. Ідеологія як форма раціонально-ірраціонального відображення соціального буття / *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2017. Вип. 14. С. 222-224. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2017_14_37
55. Дідук І.А. Історична метафора як когнітивний механізм структурування політичної картини світу / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.136-145.
56. Довгань Н. О. Дослідження особливостей ментальності поколінь адаптації / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М.Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 39(42) . 115-124. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>
57. Доній О. Трансформація української національної ідеї. Київ: Наш формат, 2019. 464 с.
58. Донченко Е. А. Архетиповий менеджмент : монографія / Е. А. Донченко ; Нац. акад. пед. наук ; Ін-т соц. та політ. психології. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 264 с.
59. Дроздов О. Особливості атитюдів до війни серед вітчизняної молоді. / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2019 . Вип. 8 (22). С. 127-140. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/10>
60. Дроздов О. Ю. Особливості зв'язку структурних компонентів масової геополітичної свідомості молоді в контексті «свого» і «чужого» простору / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5. С. 282-291.
61. Дроздова М. Динаміка уявлень студентської молоді про ідеального політичного лідера з досвіду використання методики Л. Сонді / *Проблеми політичної психології* : зб. наук.: праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2019. Вип. 8 (22). С. 180-197. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/10>

62. Духневич В. Психологічні наслідки військового конфлікту на Сході: теоретичний аналіз явищ політико-правової сфери / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ : Талком, 2018. Вип. 41 (44). С. 31-45. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/8>
63. Духневич В. Сепаратисти чи українці? Спосіб домовитися/ *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ :Талком, 2018. Вип. 42(45). С.31-40. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/11>
64. Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX–XX століть. Київ : Дух і література, 2018. 480 с.
65. Жадан І. В. Емпіричне дослідження особливостей громадянської та національної самоідентифікації молоді: базові поняття і показники / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. КИЇВ: :Міленіум, 2017. Вип. 39(42). С .60–68. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>
66. Жадан І. Соціально-психологічна модель громадянської компетентності / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2019. Вип. 8 (22). С. 7-21 URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/10>
67. Жовтянська В. В. Соціально-психологічні чинники фашизму / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С. 92-102. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
68. Жовтянська В. В. Тенденції розвитку політичних ідеологій: соціально-психологічний аналіз / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5 (19). С. 212-222. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
69. Жовтянська В. В. Функціонування і трансформації ідеологій у соціумі: теоретичний аналіз / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.23-34. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3>
70. Жорнова Ольга І., Жорнова Олена І. Неурядові організації як об'єкт дослідження політичної і соціальної психології / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. КИЇВ::Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С. 13-25. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/4/4>
71. Заблоцький В.П. Лібералізм: ідея, ідеал, ідеологія : [Монографія]. Донецьк : Янтра, 2001. 367 с.
72. Зеленін В.В. Культурно-антропологічні джерела психотехнологій сучасної інформаційно-психологічної війни / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2 (16).С.371-388.

73. Зеленін В.В. Психотехнології нейролінгвістичного програмування в інформаційно-пропагандистській війні: сучасний вітчизняний досвід *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.295-312. URL:<https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3/3>
74. Іванішин В. Українська ідея. Вибрані твори. Київ: Крила, 2021. 928 с.
75. Іванішин П. Ідеологія і держава: націософська інтерпретація. Київ: Крила, 2022. 534 с.
76. Івачевська О.В. Соціальний діалог у політичній сфері: основні ризики неуспішної комунікації/ *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С.401-412.
77. Ісхакова Н.Г. Основні механізми процесу політичної соціалізації / *Політичний менеджмент*. 2008. Спеціальний випуск. С.193 – 204.
78. Іщенко О. Політичні ідеології як чинник подолання політичної індиферентності сучасного суспільства / *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. С.176-181.
79. Карпенко З.С. Психолого-історична реконструкція соціальних міфологем як метод протидії маніпулятивним медіатехнологіям / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С. 361-370.
80. Кекес Д. Зasadничі цінності лібералізму / Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ : Простір, Смолоскип, 2009. С. 111–133.
81. Кечур Р. Хто з ким воює? Психологічні портрети війни. *Zbruc*. 1.05. 2022. URL: <https://zbruc.eu/node/111717>
82. Кияшко Л.О., Бородчак М.В. Проблема політичної стабільності українського суспільства в контексті аналізу політичної культури / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.116-126. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3>
83. Кімелл М. Гендероване суспільство / Пер. С. Альошкіна. Київ : Сфера, 2003. 481 с.
84. Коваленко В. Скандинавська модель: секрет успіху країн Північної Європи чи система, позбавлена майбутнього? (2021). URL:<https://adastra.org.ua/blog/skandinavska-model-sekret-uspihu-krayin-pivnichnoyi-yevropi-chi-sistema-pozbavlena-majbutnogo>
85. Коваль Г. В. Цінності як соціальні проскрипції волонтерської практики / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5 (19). С. 260-270. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7..>
86. Колісниченко А. Політична ідеологія: сутність, функції та чинник міжнародної політики / *ЕмінаК*. 2018. № 4(2). С. 126-131.
87. Колісниченко А. Політична ідеологія: сутність, функції та чинник міжнародної політики / *ЕмінаК*, 2018. № 4(2). С. 126-131.
88. Корабльова В. Соціальні смисли ідеології: монографія. Київ: ВАДЕКС, 2014. 350 с.
89. Коробка Л. М. Спільнота в умовах воєнного конфлікту: теоретичні засади дослідження психологічних стратегій адаптації / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 39(42) . С. 104 -114. URL: <http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>

90. Кочубейник О. М. Правовий нігілізм: трансвербальні компоненти в дискурсі «верхів» і дискурсів «низів» / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5 (19). С. 190-200. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
91. Кравчук С. Концептуалізація феномену прощення в міждисциплінарному дискурсі / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ: Талком, 2021. Вип. 47 (50). С. 32-48.
92. Краснякова А. О. Політична суб'єктність: умови становлення та ознаки розвитку / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.45-54. URL:<https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3/3>
93. Кремена В. І. Тенденції еволюції європейської соціал-демократії / «Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2019, 2 (2.). С.93-101.
94. Купенко О. В. Залучення людей до розвитку території через органи самоорганізації населення: аналіз результатів пілотного проекту / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5 (19).С. 237-246.URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
95. Кухарук О. Досвід війни: Конфліктне мислення та конфліктна взаємодія/ *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ: Талком, 2018. Вип. 42(45). С.41-51.
96. Кухарук О. Суспільні трансформації та ідентичність українців у контексті теорії соціальної ідентичності / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2019. Вип. 8 (22). С. 63-73. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/10>
97. Кухарук О. Ю. Соціально-психологічні особливості взаємозв'язку етнонаціональної і мовної ідентичностей українського студентства/ *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2017. Вип. 6 (20). С. 226-235. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/8/8>
98. Ліберальна ідея в Україні. URL: <http://litopys.org.ua/ukrxx/r04.htm>
99. Лісовий Василь. Що таке національна (українська) ідея? / *Націоналізм : антологія* / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 593-628.
100. Лозинський О. М. Ставлення громадян до політичної корупції в термінології психологічних підходів Е.Еріксона і Р.Кегана / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2017. Вип. 6 (20). С. 50 - 62. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/8/8>
101. Лукашевич О.М. Дослідження громадянського розвитку дорослої особистості в контексті сучасних психологічних теорій / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної

- психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.64-73.
102. Мариневич М. Ненасильницький спротив: обидва слова важливі. URL: <https://zbruc.eu/node/92840>
103. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017. 256 с.
104. Марценюк Т. Політичне представництво жінок та гендерні квоти: шведський досвід / *Соціальні виміри суспільства*. Випуск 10. Київ : Інститут соціології НАН України, 2007. С. 153-161.
105. Матвійчук Я. Лібералізм або лібертаріанство? Що обрати Україні? URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/matvijchuk/603f5e9006bf2/>
106. Мізес Л. Лібералізм у класичній традиції / Лібералізм: антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. Київ : Простір, Смолоскип, 2009. С. 3–19.
107. Мясенко В. Психологічні особливості опрацювання травматичного досвіду спільнотою воїнів, які набули бойовий досвід в АТО/ОСС/ *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2019 . Вип. 8 (22). С. 115-126 <https://politpsy.org/index.php/pop/issue/view/10>
108. Навчальний курс «Гендерна рівність та права жінок». Практично-методичний посібник викладача. КИЇВ:, 2020. 168 с.
109. Націоналізм і ідеологія / Гелнер Е. Нації та націоналізм. URL: <http://litopys.org.ua/gellner/gel10.htm>
110. Никоненко Л. В. Уявлення студентів про політико-правову ситуацію в Україні/ *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 39(42). С. 93-103. URL: <http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>
111. Новічкова О. Критика лівих ідеологій та її деконструкція в праці Реймона Арона «Опіум інтелектуалів» (1955) / Магістеріум. Політичні студії. 2014. Вип. 58.
112. Осадько О.Ю. Комунікативні механізми розвитку політико-правової компетентності особистості / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С. 389-398.
113. Основи гендерної політики в парламентській діяльності: навчальний посібник / Автор, колектив: В. А. Гошовська, Н. Б. Ларіна, В. В. Святненко / за заг. ред. В. А. Гошовської. КИЇВ: : НАДУ, 2011. 100 с.
114. Основи соціал-демократії. Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2013. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/10262.pdf>
115. Палагнюк О. В. Психосоціальні особливості християнських релігійних настановлень у контексті формування соціальної відповідальності особистості за фашизму / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С.125-138. URL: <https://politpsy.org/index.php/pop/issue/view/5/5>
116. Панкевич О.З. Лібералізм і комунітаризм: до питання про дві парадигми сучасної політико-правової філософії. URL: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-4-2013/item/130-liberalizm-i-komunitaryzm-do-pytannia-pro-dvi-paradyhmy-suchasnoi-polityko-pravovoi-f>
117. Плахотнік О. Неймовірні пригоди гендерної теорії в Україні. URL: <https://krytyka.com.ua/articles/neymovirni-pryhodygendernoyi-teoriyi-v-ukrayini>
118. Плетка О. Стратегії долання складних соціальних ситуацій на основі символізації групового досвіду / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація

- політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2020. Вип. 9(23). С. 110-125. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/11>
119. Політична доктрина соціал-демократії. URL: https://stud.com.ua/56828/politekonomiya/politichna_doktrina_sotsial_demokratii
120. Політична опозиція : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Гошовської, К. О. Ващенко, Ю. Г. Кальниша. Київ : НАДУ, 2013. 208 с. [Розд.1, 2]. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/d380c187-149b-46fa-b1b5-594411a5b7b9.pdf
121. Проноза І. І. Психологічний аспект формування політичної свідомості, як складової політичної культури молоді. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/40_2010/53.pdf
122. Рибаченко В.Ф., Цаль-Цалько М.В. Інформаційно-комунікаційне забезпечення євроінтеграції України (постановка проблеми) / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2015. Вип. 2 (16). С.126-135.
123. Рябіка В. Сучасна європейська соціал-демократія: досвід і проблеми / *Політичний менеджмент*. 2005. 6. С.58-65. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8897/7-rabika.pdf?sequence=1>
124. Сидоркіна М. Ю Соціально-психологічна модель процесу політичної самоідентифікації молоді / Збірник наукових праць. *Психологічні науки*. Том 2. Випуск 10 (91). (2013). С. 283-288. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/files/57.pdf>
125. Синельников Р. Ю. Особливості взаємовідносин громадянина і держави як чинник становлення громадянської ідентичності / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С. 72-81. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
126. Сіверс З. Ф. Особливості контекстів змісту соціальних уявлень сучасної молоді про «справедливість-несправедливість» / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 39(42). С. 69-78. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/3/3>
127. Сіренко В. Лібералізм і демократичний соціалізм — чи є різниця? URL:<http://www.golos.com.ua/article/217689>
128. Скнар О. М. Досвід створення інструментарію дослідження практик політичної взаємодії / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.55-63. URL:<https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3/3>
129. Слюсаревський М. М. Наукові уявлення про складові психіки великих груп: спроба «інвентаризації» / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ : Талком, 2018. Вип. 41 (44). С. 126 -156. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/8>
130. Слюсаревський М. М., Ревера І. І. Немає людини – немає проблеми: деякі гіпотези щодо взаємозв'язку масових політичних репресій з масовою культурою і побутовою злочинністю / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдюнова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ: Золоті ворота, 2017. Вип. 6 (20). С. 3-18. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/8/8>

131. Слюсаревський М. Наукові ідеї щодо розвитку великих груп: критичний аналіз на тлі розвитку моделей малих груп / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ: Талком, 2018. Вип. 42(45). С. 3-19 .URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/11>
132. Ставлення українців до соціал-демократії. Звіт за результатами соціологічного дослідження. Дослідження було проведено Інститутом Горшеніна у співпраці з Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі. За редакцією С. Балк, Н. Клаунінг, М. Коваль, М. Рьотіга, Л. Четверухіної. Жовтень 2018. URL:<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14722.pdf>
133. Суший О. В. Глибинні рифи українського націєтворення: архетипна програма конфлікту / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2017. Вип. 5(19). С.103-121. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
134. Таулер Й. Про потрібність людини. Звертання до Бога. Зовнішня та внутрішня любов / *Філософська думка*. 2004. №1.
135. Титаренко Т. Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський(голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Т. М. Титаренко]. Київ : Талком, 2019. Вип. 43(46). С.54-62. URL: <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/2>
136. Ткалич М. Гендерна психологія. КИЇВ:: Академвидав, 2016. 256 с.
137. Товстокора Ю. В. Соціальний запит як чинник конструювання практик толерантного ставлення в суспільстві / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С. 150-163. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
138. Тодорюк О.В. Явище політизації масової свідомості як об'єкт психологічного дослідження / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. Київ : Золоті ворота, 2017. Вип. 40(43). С.128-138. <http://sssppj.org/index.php/ssj/issue/view/4/4>
139. Траверсе Т. М. Регулятивно-особистісний компонент розуміння акторами політичних задач / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.35-44. URL:<https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3/3>
140. Турецька Х. І. Психоаналітична інтерпретація феномена тероризму фашизму / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С. 116-124. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
141. Удод Я. Соціал-демократія: від системної боротьби до неолібералізму. 2018. *Спільне: журнал соціальної критики*. URL : <https://commons.com.ua/uk/vid-sistemnoyi-borotbi-do-neoliberalizmu/>.
142. Французький політолог: Соціал-демократія в Європі втратила свій останній аргумент (2013). Тиждень.ua. URL : [https://tyzhden.ua/101«Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2019, 2 \(2\) News/89678](https://tyzhden.ua/101«Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2019, 2 (2) News/89678)
143. Чаплінська С., Кравченко С. Медійний імідж політика як чинник консолідації виборчих груп / *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей /

- НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ : Талком, 2020, Вип. 46 (49) . С. 69-93. URL:<http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/9/9>
144. Чміль Г. Ідеологія: дискурси та дискусії (рец. на кн.: Корабльова В. М. Соціальні смисли ідеології: монографія. КІІВ.: ВАДЕКС, 2014) / Культурологічна думка. 2015. № 8. С.184-185.
145. Чорна Л. Груповий міф як соціально-психологічний феномен/ *Наукові студії із соціальної та політичної психології* : зб. статей / НАПН України, Ін-т соціальної та політичної психології ; [редакційна рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко]. Київ : Талком, 2018. Вип. 42(45). URL: <http://ssppj.org/index.php/ssj/issue/view/11>
146. Чубур Н. До проблеми ідеологізації глобалізаційних процесів сучасності / *Вісник НТУУ КПІ. Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 2(58). 2023. С.99-103.
147. Шварцмантель Дж. Ідеологія і політика / Пер. з англ. І. Лащинського. Харків. 2009.
148. Шпорлюк Роман. Комунізм і націоналізм / пер. з англ. Георгія Касьянова. Націоналізм : антологія / Наук. т-во ім. В'ячеслава Липинського; упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; літ. ред. Л. Білик. Київ: Смолоскип, 2000. С. 333-349.
149. Шульга В. Д. Громадянське суспільство в Україні (виклики сьогодення у світлі суб'єктно-вчинкового підходу) / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 1(15). С.95-106. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/3>
150. Шусть В. В. Політичні цінності молоді в просторі шкал «радикалізм – консерватизм» та «авторитаризм – демократизм» фашизму / *Проблеми політичної психології*: зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 3 (17). С.179-191. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/5/5>
151. Щотка О.П. Гендерна психологія. Навчальний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 358 с.
152. Юнг К. Архетипи і колективне несвідоме / Пер. з нім. К. Котюк; наук. ред. укр. вид. О. Фешовець. Львів: Вид. «Астролябія», 2018. 608 с.
153. Юнг К. Г. Аїон: Нариси щодо символіки самості / Пер. з нім. К. Котюк; наук. ред. укр. вид. О. Фешовець. Львів: Вид. «Астролябія», 2016. 432 с.
154. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. Мюнхен, 1991.
155. Яровий Д. О. Застосування критичного дискурс-аналізу як методу дослідження групової поляризації в соціальних медіа / *Проблеми політичної психології* : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України ; [редакційна колегія: Л. А. Найдьонова, Л. Г. Чорна, І. Г. Батраченко та ін.]. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 5 (19). С. 271-281. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/7/7>
156. Ярош О. Гендерні стратегії Литовської республіки у загальноєвропейському контексті: досвід для України / *Вісник СевДТУ*. Вип. 91: Політологія: зб. наук. пр. Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2008. С. 106-109 . URL: <http://fsn.fhum.info/pdf/91/91-21>.
157. Michaels K. Ending the Era of Ideology. *Spiritualizing the World*, vol. 13. 2022. 503 p.
158. Michaels K. Freedom from Ego Dramas. MORE TO LIFE OÜ, 2013. 246 p.
159. Michaels K. Freedom from Ego Illusions. MORE TO LIFE OÜ, 2013. 250 p.
160. Russia and Ukraine: The end of Empires and inhumanity. URL: <http://ascendedmasterlight.com/mother-mary-on-russiasinvasion-of-ukraine/>
161. Sorokin P. The mysterious energy of love. *Sociological studies*. 1991. №8: P. 121–137.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Американська асоціація політичної науки. URL : <http://www.apsanet.org/>
2. Міжнародна асоціація політичної науки. URL : <http://www.ipsa-aisp.org/>
3. Інститут соціальної та політичної психології. Національної академії педагогічних наук України. URL : <https://ispp.org.ua/pro-instytut/>
4. Наукові студії із соціальної та політичної психології. URL: <https://sppstudios.com.ua/uk/archive>
5. Національна бібліотека ім. В. Вернадського / Книжкові видання та компакт-диски. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe
6. Онлайн бібліотека з політології та політичних наук. URL : <http://www.politics.ellib.org.ua/>
7. Проблеми політичної психології. URL: <https://politpsy.org/index.php/popp/issue/view/11>
8. Сайт міжнародного центру перспективних досліджень. URL: <http://www.icps.kiev.ua/> library
9. Сайт українського незалежного центру політичних досліджень. URL : <http://www.ucipr.kiev.ua/>
10. Сайт Українського центру політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/>
11. ВУМ online. Політичні ідеології: як розбиратись в політичних течіях. URL: <https://vumonline.ua/course/political-ideologies/>
12. The Ideology and Politics Journal Журнал «Ідеологія та політика». URL: <https://www.ideopol.org/%d0%bf%d1%80%d0%be-%d0%b6%d1%83%d1%80%d0%bd%d0%b0%d0%bb/?lang=uk>